

بررسی پیش‌بینی‌کننده‌های اجتماعی رضایت از زندگی در بین دانشجویان نمونه مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد

دکتر سید محمد سید میرزایی (استاد جامعه‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی تهران)*

seyedmirzaie@yahoo.com

آرش قهرمان (کارشناس ارشد پژوهش‌های اجتماعی و عضو گروه پژوهشی علوم اجتماعی جهاددانشگاهی مشهد)

ghahreman111@yahoo.com

چکیده

این پژوهش به بررسی عوامل مؤثر بر رضایت از زندگی در میان ۴۵۰ نفر (۱۶۲ مرد و ۲۸۸ زن) از دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد می‌پردازد و به این منظور از پرسش‌نامه خود اجرا بهره می‌جوید. از بین چهارده متغیر مستقل اصلی صرفاً هشت متغیر مورد پذیرش نهایی قرار گرفتند که عبارتند از: رضایت از دوستان، موفقیت تحصیلی، امید شغلی، وضعیت سلامتی، رضایت از دانشگاه، مثبت‌نگری، رضایت از خود و آرامش روانی. برای تحلیل داده‌ها از رگرسیون خطی استفاده شده است. نتایج پژوهش حکایت از آن دارد که میزان رضایت از زندگی در دانشکده‌های مختلف تفاوت معناداری با هم ندارد. به لحاظ آماری دانشجویان دختر و پسر دارای رضایت از زندگی متفاوتی نیستند. یافته‌ها بیانگر آن است که در هر دو جنس "رضایت از خود"، "مثبت‌نگری" و "رضایت از دانشگاه" تأثیر معناداری بر رضایت از زندگی دارند. با این وجود دو متغیر "وضعیت سلامتی" و "امید شغلی" بر رضایت از زندگی دختران اثربخش‌تر از پسران است و "موفقیت تحصیلی" تأثیر بیشتری بر رضایت از زندگی پسران نسبت به دختران دارد. مجموعه متغیرهای اصلی تحقیق ۰/۶۲۶ از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌نماید.

کلید واژه‌ها: رضایت از زندگی، رضایت از خود، رضایت از دانشگاه، رضایت از آزادی‌های اجتماعی - سیاسی، دانشجوی.

* نویسنده مسؤول

بیان مسئله

در جوامع مدرن پدیده‌های جدید به مرور زمان و به طور تدریجی در همان جوامع به اقتضای مسائل و مشکلات و نیازهای آنجا ابداع شدند، و موجب یک رشد تدریجی در طول تقریباً ۲۰۰ سال در همه زمینه‌ها از صنعت و کشاورزی و پزشکی گرفته تا فیزیک و نجوم و بیولوژی و ... شدند.

ولی در جوامع در حال توسعه از جمله کشور ما ایران امکان رشد اقتصادی مستمر عملاً وجود ندارد و اگر هم وجود داشته باشد - بنابر نتایج تحقیقات^۱ - به علت شدت نابرابری‌های اجتماعی - اقتصادی عموماً در دست درصد کوچکی از اعضای جامعه است، بنابراین امکان بروز نارضایتی بیشتر فراهم می‌آید.

علاوه بر آن با قرار گرفتن در مسیر مدرنیته در کشور های توسعه نیافته به کاهش باورهای تقدیر گرایانه می‌انجامد؛ که آن نیز سبب نارضایتی می‌گردد (رفیع پور، فرامرزی؛ ۱۳۷۷: ۷۴-۷۳ با اندکی تخلص).

هنگامی که نظام فرهنگی جامعه الگوهای را ارایه می‌نماید که نظام اقتصادی امکان برآورده شدن مطلوب اهداف در چارچوب آن الگوها را ندارد پیامد آن ارضاء نشدن نیازها است که باعث نارضایتی می‌گردد. نتایج پیمایش «ارزش‌ها و نگرش‌ها» نیز مؤید وضعیت مذکور است؛ به طوری که بر اساس نتایج این تحقیق «۵۶٪ جوانان خود را فاقد شادابی و نشاطی که یک جوان باید داشته باشد؛ می‌دانند (وضعیت و نگرش جوانان، ۱۳۸۱: ۶۰). تا جایی که نتایج پیمایش مذکور محققان را واقعاً نگران کرده و هشدار می‌دهند که «وضعیت بهداشت روانی جوانان واقعاً نگران کننده و هشدار دهنده است» (وضعیت و نگرش جوانان، ۱۳۸۱: ۱۵۹). به نظر می‌رسد وضعیت مذکور در مورد جوانان تحصیل کرده وخیم تر باشد. زیرا جوانان تحصیل کرده عموماً در خانواده‌هایی رشد کرده‌اند که والدینشان علی‌رغم داشتن سطح تحصیلاتی پایین‌تر از وضعیت معیشتی مناسب تری در زمان جوانی خود نسبت به فرزندان امروز خویش برخوردارند (مقایسه نسل موجود با نسل گذشته). ثانیاً دانشجویان تحصیل کرده انتظاراتی بالاتر - به ویژه در حوزه اشتغال - نسبت به سایر جوانان دارند. بنابراین قابل پیش بینی است که رضایت از زندگی آن‌ها به طور قابل توجهی تنزل یافته باشد. نتایج پیمایش «وضعیت نگرش جوانان» نیز کم و بیش مؤید آن است.

۱. Muller, Edward N؛ ۱۹۹۵: ۹۷۲

«به لحاظ متغیر تحصیلات؛ بیشترین سطح سلامت روانی متعلق به جوانانی است که تحصیلات آن‌ها راهنمایی، دبیرستان، فوق لیسانس و مقاطع بالاتر است و جوانان پیش دانشگاهی و دانشجویان دوره های فوق دیپلم و لیسانس از این بابت در وضعیت بدتری هستند» (وضعیت نگرش جوانان، ۱۳۸۱: ۲۳۸).

با توجه به اینکه ایران به لحاظ ساختار جمعیتی، کشوری جوان محسوب می گردد شناخت مسائل و مشکلات جوانان اهمیت بسیاری دارد. زیرا چرخ های اقتصاد کشور در آینده به وسیله آنان به گردش در می آید و سرمایه های فرهنگی توسط آنان حفظ می شود.

بنابراین، با پدیده ای مواجه هستیم که اولاً جمعیت فراوانی از جوانان جامعه را در بر می گیرد؛ ثانیاً جمعیتی سرنوشت ساز (دانشجویان) هستند و کاهش رضایت از زندگی پیامدهایی را به همراه می آورد که می تواند زمینه ساز بسیاری از مشکلات اجتماعی دیگر گردد.

سوالات پژوهش

میزان رضایت از زندگی دانشجویان در دانشکده‌های مختلف چقدر است؟

آیا بین میزان رضایت از زندگی دختران و پسران دانشجویان تفاوتی وجود دارد؟

آیا عوامل اجتماعی مؤثر بر رضایت از زندگی در دانشجویان دختر و پسر، خاستگاه های واحدی دارد؟

متغیرهای اصلی تأثیر گذار بر رضایت از زندگی کدامند؟

در راستای تحلیل رضایت از زندگی سهم و میزان تأثیر گذاری هر متغیر چقدر است؟

پیشینه و مبانی نظری پژوهش

در نگاه به متغیر رضایت از زندگی دو رویکرد نظری وجود دارد: رویکرد نخست به رضایت از زندگی به مثابه یک سازه که دارای ابعادی چند است و رویکرد دوم به رضایت از زندگی به مثابه یک متغیر بسیط.

نگاه به «رضایت از زندگی» به مثابه یک سازه:

در این نگاه رضایت از زندگی سازه‌ای است که دارای ابعادی چند است، هر چند در ذیل این رویکرد نیز تنوعی حاکم است. در اثری ابعاد رضایت از زندگی از جنس غیر رضایت است: مثلاً عبارت است از رغبت به زندگی، تناسب میان اهداف دست یافته و آرزوها، شاد و مثبت بین بودن، ثبات قدم و شکیبایی و تصور از خود

به لحاظ زیستی، روانی و اجتماعی. (آدامز^۱ ۱۹۶۹: ۴۷۰) به نظر ما در نظر گرفتن ابعاد مذکور برای رضایت از زندگی قابل تردید است زیرا قایل شدن به ابعادی برای یک متغیر و بیان تعداد آن ابعاد بر اساس مفاهیم نظری و تئوریک امکان پذیر است و تقسیم بندی های آماری نمی تواند مبنای درستی برای آن باشد در واقع آمار در اینجا فقط راهنما است، ولی در اثر تحقیقی اخیر مبنای این ابعاد یک تحلیل عاملی است.

اباذری و همکارانش در یک اثر پژوهشی برای رضایت از زندگی سه بعد رضایت مالی، رضایت فردی و رضایت اجتماعی - سیاسی را در نظر گرفته اند (اباذری و همکاران، ۱۳۸۳: ۱۴).

علیخواه نیز در اثر پژوهشی خود برای رضایت از زندگی شش بعد در نظر گرفته است که عبارت است از: ۱- رضایت از زندگی خانوادگی (رضایت از همسر و فرزند) ۲- رضایت از شغل ۳- رضایت از روابط اجتماعی (همکاران و همسایگان) ۴- رضایت از درآمد ۵- رضایت از تحصیلات ۶- رضایت از تسهیلات مهم خانواده (علیخواه، ۱۳۸۳: ۴۰-۳۳۹).

نگاه به رضایت از زندگی به مثابه یک متغیر بسیط

در این نگاه «رضایت از زندگی» فاقد ابعاد است و اگر در تحقیقات از گویه های متعددی برای سنجش آن استفاده شده قصد محقق ارتقاء سطح سنجش آن از ترتیبی به فاصله ای بوده است، هر چند در برخی از تحقیقات برای سنجش از یک گویه استفاده شده است:

تحقیقی که آن نیز در ذیل این رویکرد قرار دارد کار تحقیقی (دیش^۲ و همکارانش، ۲۰۰۰: ۵۳) در سنجش خوشبختی ذهنی^۳ است. در این اثر محقق هیچ تعریف خاصی را برای خوشبختی ذهنی ارائه نمی کند تا پاسخ گو از یک گستره وسیع و کلی به ارزیابی میزان خوشبختی خود پردازد... در این تحقیق رضایت شخصی از طریق یک گویه - در قالب طیف پنج گزینه ای لیکرت - آورده شده و از پاسخ گویان پرسیده شده که «شما به عنوان یک شخص چقدر از خودتان رضایت دارید؟»

به نظر می رسد کلی بودن مفهوم زندگی و انتزاعی بودن آن رضایت از زندگی را دارای ویژگی منحصر به فردی نموده است. به نظر ما زندگی مساوی مجموع حیطه های مانند خانواده، دوستان، اوقات فراغت، محل

۱. Adams

۲. Dish

۳. Subjective Well-being

سکونت و محل اشتغال و ... نیست، حتی اگر حیطه‌های مذکور افزایش یابد. اگرچه حیطه‌های مذکور بخش زیادی از زندگی را تشکیل می‌دهند، اما زندگی چیزی ماورای این حوزه‌ها نیز در خود دارد.

البته مساوی نبودن کل با مجموعه اجزای آن نه تنها در علوم طبیعی، بلکه در علوم انسانی امری غریب نیست (سروش، عبدالکریم: ۱۳۷۴، اقتباس از صفحه ۲۴ و ۹۹). چه اینکه جامعه نیز اگرچه از انسان‌ها تشکیل یافته است، اما شناخت جامعه و پدیده‌های اجتماعی (جامعه‌شناسی) قابل تقلیل به شناخت فرد و رفتارهای فردی (روان‌شناسی) نیست. محقق این موضوع را در مقاله‌ای جداگانه به بحث کشانده و در این قسمت از توضیح بیشتر اجتناب می‌گردد.

۱.۱. عوامل مؤثر بر رضایت از زندگی: در این بخش به ذکر عوامل اجتماعی مؤثر بر رضایت از زندگی می‌پردازیم.

جدول شماره ۱- متغیرهای مؤثر بر رضایت از زندگی بر اساس منابع داخلی

منبع علمی	متغیر وابسته	متغیر مستقل
نایی، ۱۳۷۵	رضایت از زندگی	رتبه شغلی
		درآمد
		اعتماد
		یگانگی
عظیمی، ۱۳۸۲	رضایت از زندگی	دین داری
محسنی، ۱۳۷۹	رضایت از زندگی	درآمد
		سواد
اینگلهارت، ۱۳۷۳، ترجمه مریم وتر	رضایت از زندگی (مقایسه بلژیک و آلمان)	رشد اقتصادی جامعه
	رضایت از زندگی (مقایسه آلمان و دانمارک)	تجارب تاریخی ملل
	رضایت از زندگی (اینگلهارت)	امنیت اقتصادی
	رضایت از زندگی (اینگلهارت)	زندگی در شهرهای کوچک
	رضایت از زندگی (مقایسه در ۱۶ کشور)	دین داری
	رضایت از زندگی (اینگلهارت)	تحصیلات

منبع علمی	متغیر وابسته	متغیر مستقل
(اقتباس از توری انگیزش بهداشت، هرزبرگ)	رضایت از زندگی	کاربردی بودن محتویات دروس
(دورکیم به نقل از رفیع پور، ۱۳۷۸ (ب): ۱۸)	نارضایتی اجتماعی	آنومی
(کونیک، به نقل از رفیع پور، ۱۳۷۸ (ب): ۲۶-۲۷)	نارضایتی	رشد وسایل ارتباط جمعی
(مرتون، به نقل از صفدری، ۱۳۷۴)	احساس نارضایتی	فاصله زیاد فرد تا گروه مرجع خود
(کرزبرگ، به نقل از صفدری، ۱۳۷۱)	نارضایتی	محرومیت مطلق
		وجود موقعیت ها با منزلت های اجتماعی متفاوت
		انتظارات بالا
(کرونبرگ، به نقل از رفیع پور، ۱۳۷۲: ۱۷)	رضایت در سایر حوزه های زندگی	رضایت از یک حوزه زندگی
(رفیع پور، ۱۳۷۷: ۱۷) ۱۳۷: ۳۴	نارضایتی	مدرنیزاسیون
(نیکجو، ۱۳۷۷)	رضایت از زندگی	رضایت از خانواده
		گرایش به معنویت
شورای علمی پژوهشگران، ۱۳۸۱	رضایت از زندگی	تاھل
وضعیت و نگرش جوانان ایران، ۱۳۸۰	رضایت از زندگی	جنس

جدول شماره ۲- متغیر های مؤثر بر رضایت از زندگی بر اساس منابع خارجی

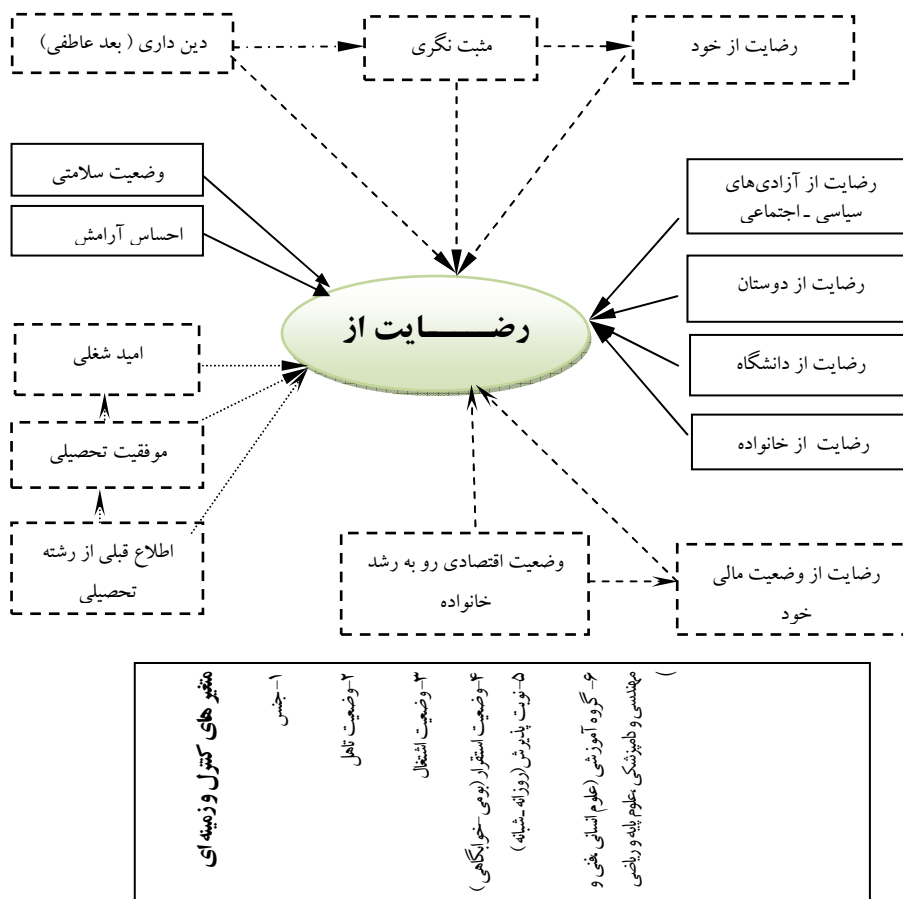
منبع علمی	متغیر وابسته	متغیر مستقل
(ریان ^۱ و زوراویک، ۱۸۵)	رضایت از زندگی	موفقیت آموزشی
(ریان و زوراویک، ۲۰۰۰)		بیکاری (با اثر کاهنده)
(ریان و زوراویک، ۲۰۰۰)		سلامت جسمانی
(ریان و زوراویک، ۲۰۰۰)		دنیا گرایی (با اثر کاهنده)
(لکلند ^۲ ، ۲۰۰۰: ۳۱۵ و ۳۳۸)	رضایت از زندگی	احساس تبعیض (با اثر کاهنده)
(لکلند، ۲۰۰۰: ۳۱۵ و ۳۳۸)		تعداد دوستان
(لکلند، ۲۰۰۰: ۳۱۵)		رضایت مالی
(لکلند، ۲۰۰۰: ۳۱۵)		اطلاعات پیشین راجع به دانشگاه
(لکلند، ۲۰۰۰: ۳۱۵ و ۳۳۰)		احساس نابرابری اجتماعی (با اثر کاهنده)
(مکینتاش ^۳ ، ۲۰۰۰: ۳۸) به نقل	رضایت از زندگی	مثبت نگری
(تورکسور ^۴ و همکارانش)	رضایت از زندگی	سطح انتظارات از زندگی
(محسنی و کوشا ^۵ ، ۱۹۹۷: ۳۲۹)	رضایت از زندگی	رضایت از ازدواج (زنان متأهل)
		رضایت از اشتغال (زنان متأهل)
		رضایت از اوقات فراغت (زنان)
		مقطع تحصیلی (زنان غیر متأهل)

مدل تحلیلی پژوهش: در این بخش به ارایه مدل تحلیلی پژوهش که برآمده از مطالعات پیشین است؛ می

پردازیم:

۱. Ryan and Dziurawiec
۲. David Lack land
۳. Mcintosh
۴. Turksevcr
۵. Mohseni&Kousha

شکل شماره ۱: مدل تحلیلی پژوهش

فرضیات پژوهش

براساس مدل تحلیلی مهم ترین فرضیات این پژوهش به شرح ذیل است:

مثبت نگری در رضایت از زندگی تأثیر مثبت دارد.

رضایت از خود در رضایت از زندگی تأثیر مثبت دارد.

رضایت از دانشگاه در رضایت از زندگی تأثیر مثبت دارد.

موفقیت تحصیلی در رضایت از زندگی تأثیر مثبت دارد.

امید شغلی در رضایت از زندگی تأثیر مثبت دارد.

جنسیت در رضایت از زندگی تأثیر مثبت دارد.

متغیرهای پژوهش

در این بخش به ارایه مهم ترین متغیرهای پژوهش می پردازیم. نحوه سنجش متغیرهای مذکور بر اساس طیف لیکرت بوده است. تعداد گویه ها برای متغیر دین داری (۳ گویه)، احساس نا آرامی روانی (۲ گویه)، موفقیت تحصیلی (۱ گویه)، مثبت نگری (۴ گویه)، امید شغلی (۴ گویه)، رضایت از خود (۵ گویه)، رضایت مالی (۲ گویه)، وضعیت سلامتی (۱ گویه)، رضایت از آزادی های سیاسی - اجتماعی (۳ گویه)، رضایت از خانواده (۳ گویه)، رضایت از دانشگاه (۳ گویه)، رضایت از دوستان (۳ گویه) بوده است. نظر به آنکه متغیر وابسته به تفصیل بیشتری مورد بحث قرار خواهد گرفت از ذکر آن در این قسمت خود داری می شود.

جدول شماره ۳- تعریف متغیرهای اصلی پژوهش

نام متغیر	تعریف منتهوی - اسمی	تعریف عملیاتی
دین داری (بعد عاطفی)	احساس تقرب به خدا و لذت بردن از مناجات با او	میزان و عمق احساس گفتگو با خدا در نماز به هنگام مناجات
احساس نا آرامی روانی	نگرانی یا فشار روانی ناشی از تجرد (ویژه دانشجویان مجرد)	میزان نگرانی از تجرد قطعی و تحت فشار بودن به خاطر تجرد
موفقیت تحصیلی	تصور فرد از جایگاه تحصیلی خود در مجموعه همکلاسی هایش	جایگاه علمی در بین همکلاسی ها
مثبت نگری	خوش بینی نسبت به رفتار دیگران و وقایع آینده	تصور فرد نسبت به مردم، دوستان و آینده خود
امید شغلی	انتظار فرد نسبت به دست یابی به شغلی مناسب پس از فارغ التحصیلی	امکان دست یابی به شغلی با حقوق مکفی و متناسب با رشته تحصیلی و ابقاء در آن شغل
رضایت از خود	احساس مثبت نسبت به خود	ارزیابی فرد از میزان محبوبیت، موفقیت و مطرح بودن وی در نظر دیگران و خود
وضعیت سلامتی	وضعیت سلامتی فرد اعم از سلامت جسمی یا روحی	احساس سلامتی فرد در حال حاضر
رضایت از آزادی های سیاسی - اجتماعی	میزان خرسندی فرد از میزان آزادی های اجتماعی سیاسی و حقوق بالفعل وی در جامعه	احساس رضایت از تأمین آزادی های سیاسی و اجتماعی و تأمین حقوق قانونی
رضایت از خانواده	احساس خرسندی فرد از روابطش با اعضای خانواده خود	احساس و ارزیابی فرد از نوع برخورد والدین با وی، ارتباط اعضای خانواده با یک دیگر، احساس لذت از بودن با والدین
رضایت از دانشگاه	احساس خرسندی از حضور در دانشگاه و فعالیت های مربوط به آن	میزان رضایت فرد از نظام آموزشی و احساس خرسندی او از فعالیت در دانشگاه
رضایت از دوستان	احساس خرسندی از میزان دوستان صمیمی و روابط متعهدانه و صمیمی دوستان با فرد	تعداد دوستان صمیمی و میزان روابط صمیمی با آن ها

روش پژوهش

این پژوهش از نظر زمانی مقطعی است؛ زیرا ناظر به رضایت از زندگی دانشجویان در حال حاضر می‌باشد. با توجه به حجم نمونه از نوع مطالعات پنهانگر می‌باشد. از آنجایی که در آزمون فرضیات که قسمت عمده تحقیق ما است - واحد تحلیل دانشجو در نظر گرفته شده در مجموع واحد تحلیل در این تحقیق فرد است. **بررسی روایی معیار^۱ ابزار سنجش:** به این منظور رضایت از زندگی رابا دو روش مختلف سنجیدیم.^۲ روش نخست باارایه ۸ گویه متغیر رضایت از زندگی ساخته شد. در روش دوم به جای استفاده از طیف متداول لیکرت از پاسخ گو خواسته شده بود که اگر برای وضعیتی که حکایت از زندگی ایده آل و رضایت کامل دارد عدد بیست^۳ و برای حالتی که حکایت از دشوارترین حالات و ناکامی‌ها است عدد صفر را در نظر بگیریم میزان رضایت از زندگی خود را در این ایام بیان نماید. در مقایسه همبستگی دو متغیر ارایه شده مشابهت مطلوبی مشاهده شد:

جدول شماره ۴ - بررسی روایی معیار متغیر وابسته

رضایت از زندگی بر اساس هشت گویه (متغیر وابسته) و رضایت از زندگی بر اساس نمره صفر تا بیست	
۰/۴۹۸ (**)	ضریب همبستگی اسپیرمن
۰/۰۰۰	سطح معناداری دو دامنه
۳۷۴	تعداد پاسخ‌گویان معتبر

۱. criterion validity

۲. البته شایسته است که این دو روش ماهیتاً متفاوت باشد مثلاً با تعداد ده تن از افراد مصاحبه بالینی عمیقی صورت گیرد و میزان رضایت از زندگی آن‌ها مشخص شود و آن‌ها را بر اساس میزان رضایت از زندگی رتبه بندی نماییم سپس پرسش نامه تحقیق نیز به آنان داده شود و نمره رضایت از زندگی آن‌ها بر اساس پرسش نامه محاسبه گردد. آنگاه بررسی نماییم که میزان رضایت از زندگی افرادی که بر اساس مصاحبه‌های بالینی دارای رضایت از زندگی کم (یا زیاد) هستند آیا نمره آنان بر اساس پرسش نامه نیز همان است یا خیر؟ اگر در سنجش متغیر یا متغیرهای اصلی تحقیق بین دو روش متفاوت همبستگی خوبی وجود داشته باشد می‌گویند ابزار سنجش دارای روایی معیار مناسبی است. البته در آن تحقیق - با توجه به محدودیت زمانی آن- از این روش استفاده نشد و این متغیر با دو روش کمی مورد مقایسه قرار گرفت.

۳. در مرحله پیش آزمون از پاسخ گو درخواست شده بود که میزان رضایت از زندگی خود را بین صفر تا ده مشخص نماید. در این مرحله مشاهده شد که پاسخ‌گویان این تحقیق پاسخ این سؤال را در گستره صفر تا بیست با دقت بیشتری پاسخ می‌دهند.

قابلیت اعتماد ابزار سنجش:^۱ به این منظور در مرحله پیش آزمون ۷۷ نسخه از پرسش نامه ها توسط دانشجویان تکمیل شد میزان آلفای استاندارد به شرح ذیل است:

جدول شماره ۵- بررسی پایایی متغیر های پژوهش

عنوان متغیر	تعداد گویه	مقدار آلفا
رضایت از زندگی	۸	۰/۶۹۶
رضایت از دوستان	۳	۰/۷۵۲
رضایت از دانشگاه	۴	۰/۶۳
رضایت از خانواده	۵	۰/۷۷
رضایت از وضعیت اقتصادی	۲	۰/۸۳۸
رضایت از خود	۵	۰/۷۰۱
رضایت از آزادی های سیاسی اجتماعی	۳	۰/۷۴
امنیت شغلی ^۲	۴	۰/۹۲۶
مثبت نگری	۴	۰/۸۳۷
امنیت روانی ^۳	۰	۰/۶۱۲
دین داری (بعد عاطفی)	۳	۰/۶۹۲

جامعه ونمونه آماری: جامعه آماری دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد می باشند. همچنین حجم نمونه در این تحقیق بر اساس نمونه گیری طبقه ای محاسبه گردیده است.

در فرمول نمونه گیری V واریانس مطلوب است که خود از دو جز d و t تشکیل یافته است. t مبنی سطح اطمینان است و چنانچه $t=1/96$ باشد سطح اطمینان به 95% می رسد که سطح اطمینان مطلوبی است. و d

۱. reliability

۲. فقط افرادی که فاقد شغل هستند در نظر گرفته شدند.

۳. شایان ذکر است که صرفاً افراد مجرد در نظر گرفته شدند.

خطای نمونه گیری است که مبین دقت احتمالی است. به منظور پایین بردن خطای نمونه گیری $d=0.07$ در نظر می گیریم که مقدار مناسبی است!

جدول ذیل مقادیر مربوط به اجزای فرمول نمونه گیری در طبقات جامعه آماری است.

جدول شماره ۶- عناصر اصلی نمونه گیری تحقیق (طبقه ای اپتیموم)

طبقات جامعه آماری	حجم هر طبقه (N_h)	W_h	برآورد انحراف معیار (S_h)	$W_h S_h$	$W_h S_h^2$
دسته علوم انسانی و تربیت بدنی *	۸۵۹۶	۰/۵۲۴	۰/۸۱۸	۰/۴۲۸	۰/۳۵۰
دسته علوم پایه و ریاضی **	۳۳۲۹	۰/۲۰۲	۰/۹۱۲	۰/۱۸۴	۰/۱۶۸
دسته فنی مهندسی - دامپزشکی ***	۴۴۷۶	۰/۲۷۲	۰/۵۵۰	۰/۱۴۹	۰/۰۸۲
مجموع	$\sum N_h = 16401$	$\sum W_h = 1$		$\sum W_h S_h = 0.761$	$\sum W_h S_h^2 = 0.6$

۱. زیرا با این حساب می توان گفت یافته های این تحقیق با اطمینان ۹۵٪ و با کرانه خطای ± 0.07 قابل تعمیم به کل جامعه

آماري است. به عبارت ديگر $\bar{x} - 0.07 \leq \mu \leq \bar{x} + 0.07$

* دسته علوم انسانی و تربیت بدنی شامل دانشکده های ادبیات، علوم تربیتی، علوم اقتصادی و اداری، الهیات، تربیت بدنی و علوم ورزشی است.

** دسته علوم پایه و ریاضی شامل دانشکده های علوم پایه و علوم ریاضی است.

*** دسته فنی مهندسی - دامپزشکی شامل دانشکده های فنی مهندسی، کشاورزی و دامپزشکی است.

اینک در هر طبقه متناسب با جمعیت هر دانشکده و نسبت جنسی در آن دانشکده حجم نمونه مخصوص آن دانشکده را تعیین می نمایم.

جدول شماره ۷- توزیع جامعه آماری و نمونه آماری بر اساس طبقات تحقیق

و به تفکیک جنس

سهم طبقه	سهم نمونه		تعداد دانشجو		نام دانشکده	طبقه نمونه گیری
	زن	مرد	زن	مرد		
۲۵۳	۳۷	۱۳	۱۲۴۹	۴۴۴	الهیات	علوم انسانی و تربیت بدنی
	۶۹	۲۵	۲۳۵۸	۸۳۳	ادبیات و علوم انسانی	
	۳۱	۲۲	۱۰۷۲	۷۳۵	علوم اداری و اقتصادی	
	۳۹	۸	۱۳۳۲	۲۷۴	علوم تربیتی و روان شناسی	
	۴	۵	۱۲۲	۱۷۵	تربیت بدنی و علوم	
۱۰۹	۴۷	۲۰	۱۴۲۷	۶۲۴	علوم پایه	علوم پایه و ریاضی
	۲۸	۱۴	۸۴۸	۴۳۰	علوم ریاضی	
۸۸	۱۴	۴۰	۷۱۸	۲۰۲۶	فنی_مهندسی	مهندسی - دامپزشکی
	۱۶	۱۲	۸۱۰	۶۲۳	کشاورزی	
	۳	۳	۱۳۶	۱۶۱	دامپزشکی	
۴۵۰	۲۸۸	۱۶۲	۱۰۰۷۲	۶۳۲۵		کل

بعد از مشخص شدن سهم نمونه مربوط به هر دانشکده، متناسب با نسبت جنسی سهم پسران و دختران در آن دانشکده مشخص می شد و به تعداد پسران و دختران به تفکیک پرسش نامه در میان دانشجویان توزیع می شد. در این مرحله حتی المقدور سعی می شد که به سنوات تحصیلی دانشجویان، رشته تحصیلی و وضعیت سکونت (بومی - خوابگاهی) نیز توجه گردد. یعنی دانشجویان در ترم های مختلف و رشته های مختلف باشند نیز از افراد بومی و خوابگاهی به طور متناسب استفاده شود.

یافته های پژوهش

توصیف متغیر وابسته: رضایت از زندگی

تعریف مفهومی: احساس خرسندی کلی فرد از زندگی (مکینتاش^۱، ۲۰۰۱: ۳۷) به نقل از (اکون^۲، ۱۹۸۷: ۳۹۹)

جدول شماره ۸- توزیع درصدی پاسخ های نمونه تحقیق به گویه های متغیر

رضایت از زندگی

میانگین	کاملاً همین طور است	تا حد زیادی این طور است	بینابین	تا حد کمی این طور است	اصلاً این طور نیست	
۴,۰۰	۱۰,۷٪	۴۳,۲٪	۳۲,۲٪	۱۰,۵٪	۳,۴٪	به فعالیت هایی که در زندگی روزمره ام انجام می دهم علاقه مند هستم (+)
۴,۰۰	۳۲,۱٪	۳۵,۶٪	۱۸,۷٪	۹,۱٪	۴,۵٪	این ایام بهترین سال های زندگی من است (+)
۱,۰۰	۷,۹٪	۴,۸٪	۷,۲٪	۱۸,۶٪	۶۱,۵٪	ای کاش به دنیا نمی آمدم (-)
۳,۰۰	۱۹,۶٪	۱۸,۳٪	۲۳,۴٪	۲۹,۰٪	۹,۸٪	چیزهای زیادی است که دوست داشتم در زندگی ام داشته باشم اما ندارم (-)
۴,۰۰	۲۲,۴٪	۳۷,۴٪	۲۴,۶٪	۱۰,۵٪	۵,۱٪	احساس می کنم که در زندگی ام رو به پیش رفت هستم (+)
۲,۰۰	۷,۰٪	۱۵,۸٪	۲۵,۵٪	۳۶,۳٪	۱۵,۳٪	بارها احساس کرده ام که در مقابل مشکلات زندگی ام ناتوان هستم (-)
۳,۰۰	۹,۴٪	۳۳,۶٪	۳۳,۶٪	۱۷,۷٪	۵,۸٪	در مجموع می توانم بگویم که من در طول زندگی ام به خیلی از آرزوهایم دست یافته ام (+)
۴,۰۰	۱۶,۴٪	۳۵,۸٪	۳۰,۹٪	۱۱,۸٪	۵,۱٪	کارهایی که در حال حاضر انجام می دهم نتایج زیادی در بردارد (+)

۱. Mcintosh

۲. okum

جدول ذیل به ارایه نتایج کلی متغیرهای پژوهش می پردازد:

جدول شماره ۹- میانه و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

عنوان متغیر	نوع متغیر	تعداد پاسخ معتبر	میانه	انحراف معیار
رضایت از زندگی	وابسته	۴۵۰	۳/۶۲۵	۰/۶۹۸
رضایت از دانشگاه	مستقل	۴۵۰	۴	۰/۸۶۶
رضایت از آزادی های سیاسی-اجتماعی	مستقل	۴۵۰	۲/۶۶۷	۱/۰۵۰
رضایت از دوستان	مستقل	۴۵۰	۴	۰/۸۷۴
رضایت از خانواده	مستقل	۴۵۰	۴/۵۰	۰/۸۷۹
رضایت از خود	مستقل	۴۵۰	۳/۸۰	۰/۶۷۹
رضایت مالی	مستقل	۴۵۰	۳/۶۶۶	۰/۹۴۶
امید شغلی	مستقل	۴۴۸	۲/۷۰	۱/۱۸۸
مثبت نگری	مستقل	۴۵۰	۳	۰/۸۰۶
احساس آرامش روانی	مستقل	۳۷۹	۴/۵۰	۰/۰۴
دین داری (بعد عاطفی)	مستقل	۴۴۸	۳	۰/۸۲۶

بررسی میزان تأثیرات متغیرها در تعیین واریانس سیستماتیک متغیر وابسته

در این قسمت به بررسی آثار تعاملی یا ضریبی متغیرها می پردازیم. با استفاده از جدولی که متعاقباً می آید می توان سیر تغییرات میزان معناداری متغیرها و شدت روابط را در تحلیل علی متغیر وابسته ملاحظه نمود تا به این وسیله اثر خالص هر متغیر حتی المقدور مشخص تر گردد.

در جداول شماره ۱۰ اثر هر متغیر در تحلیل علی متغیر وابسته در قالب یک مدل ارایه شده است. ضرایب موجود در جدول (به جز مدل ۱۵) ضرایب B تحلیل رگرسیونی می باشند که در واقع ضرایب غیر استاندارد می باشند و نشان دهنده میزان تغییر در متغیر وابسته به ازای یک واحد تغییر در متغیر مورد نظر هستند؛ میزان R^2 هر مدل نیز در انتهای آن آمده است. هر مدل در مقایسه با مدل قبلی همه متغیرهای مدل قبل را حفظ می کند و صرفاً یک متغیر اضافه می گردد؛ به این ترتیب اثر آن متغیر در تعامل با متغیرهای قبل پدیدار می گردد. نکته قابل ذکر آنکه متغیرهای زمینه ای یا دموگرافیک در کلیه مدل ها به جز مدل شماره ۱۶ حضور دارند.

در جداول مذکور چینش متغیرها به گونه ای است که حتی المقدور با کم اثرترین متغیر «رضایت از وضعیت مالی» آغاز می گردد و سرانجام در مدل ۱۳ متغیر «رضایت از خود» که اثر بخش ترین متغیر (در تبیین رضایت از زندگی) است وارد معامله می گردد.^۱

علت این ترتیب از چینش این است که اولین متغیری که وارد مدل می گردد؛ به علت فقدان متغیرهای کنترلی سهم «R^۲» زیادی را به خود اختصاص می دهد. لذا به نظر می رسد چنانچه ورود متغیرها؛ از کم اثرترین متغیر آغاز گردد اثر تعاملی بین متغیرها بهتر نمایان گردد. در کلیه مدل ها (به جز مدل ۱۶) متغیرهای زمینه ای^۲ ثابت نگه داشته شده است؛ تا تأثیر متغیرهای زمینه ای در نظر گرفته شود. در مدل ۱۶ متغیرهای زمینه ای حذف شده است تا اثر خالص متغیرهای اصلی مدل مشخص گردد. در مدل ۱۵ نیز مقادیر بتا از مدل ۱۴ آورده شده است. مقادیر بتا در واقع مقادیر استاندارد شده ضرایب B است؛ که قابلیت مقایسه اثر بخشی متغیرها را فراهم می آورد. ستاره های موجود بیانگر سطوح متفاوت معناداری است. در آزمون فرضیات سطح اطمینان ۹۵٪ و بالاتر مبنای کار قرار گرفت اما از آنجایی که اگر مقادیر معنادار در سطح ۹۰٪ $P \leq 0/10$ نیز مشخص گردد،^۳ سیر تغییرات معناداری بهتر نمایان می شود این سطح اطمینان نیز با یک علامت «*» مشخص گردید. بنابراین در تحلیل نتایج روابط متغیرهایی که صرفاً دویاسه ستاره دارند، معنادار محسوب می گردد.

۱- متغیر «آرامش روانی» از این جهت در آخر فهرست متغیرها قرار دارد که مطابق تعریف عملیاتی آن خاص دانشجویان مجرد می باشد و لذا متغیر وضعیت تأهل را که در واقع در دو مقوله مجرد و متأهل می باشد در دانشجویان مجرد محدود و سپس حذف می نماید. لذا برای عدم اختلال در برون داده های SPSS متغیر مذکور در آخر فهرست متغیرها قرار گرفت.

۲- منظور از متغیرهای زمینه ای عموماً متغیرهای دموگرافیک است. متغیرهای مذکور که در سطح سنجش اسمی هستند به صورت تصنعی وارد معادله شده اند.

۳- البته این نکته مورد نظر محقق بوده است که معناداری در سطح ۹۰٪ قابل پذیرش نیست. و صرفاً جهت اطلاع بیشتر آورده شده است.

امید شغلی									
جنس (مرد=۱)	۰/۰۷۴	۰/۰۷۲	۰/۰۵۹	۰/۰۵۵	۰/۰۸۳	۰/۱۰۹	۰/۰۹۹	۰/۱۱۸	۰/۱۱۳*
وضعیت تاهل (متاهل =۱)	۰/۰۲۳	۰/۰۲۲	-/۰۰۱	۰/۰۰۷	۰/۰۰۹	۰/۰۳۵	۰/۰۵۴	۰/۰۵۱	۰/۰۷۰
وضعیت اشتغال (شاغل =۱)	۰/۴۲۵***	۰/۴۳۷***	۰/۴۱۱***	۰/۳۸۱***	۰/۳۵۳***	۰/۳۴۵***	۰/۳۴۲***	۰/۳۳۱***	۰/۳۴۳***
وضعیت استقرار (بومی =۱)	۰/۱۳۶**	۰/۱۲۰*	۰/۱۴۶***	۰/۱۴۵**	۰/۱۵۴**	۰/۱۴۲**	۰/۱۴۲**	۰/۱۳۱**	۰/۱۲۹**
نوبت پذیرش (روزانه =۱)	۰/۰۹۳	۰/۰۸۸	۰/۰۹۷*	۰/۰۹۶	۰/۱۰۳	۰/۰۹۸	۰/۰۹۳	۰/۰۹۹	۰/۰۵۴
گروه آموزشی (فنی مهندسی و دامپزشکی =۱)	۰/۱۲۵	۰/۱۲۹	۰/۱۲۷	۰/۱۱۲	۰/۱۲۴	۰/۱۴۴	۰/۱۳۹*	۰/۱۰۱	۰/۶۰
درجه تبیین	۰/۳۴۹	۰/۳۵۴	۰/۳۷۵	۰/۲۸۹	۰/۳۰۱	۰/۳۲۰	۰/۳۳۷	۰/۳۵۴	۰/۴۱۰

*** $p \leq .0/01$ ** $.01 < p \leq .050$ $.05 < p \leq .1*$

جدول شماره ۲-۱۰- بررسی تأثیرات تعاملی متغیرهای مستقل در تعیین واریانس متغیر وابسته
(مدل های ۱۰ الی ۱۶)

متغیرهای مستقل	مدل ۱۰	مدل ۱۱	مدل ۱۲	مدل ۱۳	مدل ۱۴	مدل ۱۵	مدل ۱۶
(Constant)	/.۱۵۶	-/۱۱۲	-/۱۵۵	-/۴۰۶	-/۵۴۵	—	-/۵۳۰
رضایت از وضعیت مالی	/.۰۶۲	/.۰۶۸	/.۰۶۲	/.۰۵۸	/.۰۱۴	/.۰۱۹	-/۰۰۹
وضعیت اقتصادی رو به رشد خانواده	/.۰۶۴*	/.۰۴۶	/.۰۵۵*	/.۰۱۴	/.۰۲۰	/.۰۲۴	/.۰۲۲
رضایت از خانواده	/.۰۸۷**	/.۰۹۴**	/.۰۷۵**	/.۰۴۲	/.۰۲۵	/.۰۲۸	/.۰۷۹**
میزان آگاهی در مورد رشته تحصیلی قبل از ورود به دانشگاه	/.۰۵۳**	/.۰۱۷	/.۰۱۷	/.۰۲۱	/.۰۱۶	/.۰۲۹	/.۰۳۳*
دین‌داری (بعد عاطفی)	/.۱۱۰***	/.۰۸۳**	/.۰۷۷**	/.۰۳۵	/.۰۴۴	/.۰۵۲	/.۰۳۲
رضایت از آزادی‌های سیاسی-اجتماعی	/.۰۷۱***	/.۰۴۷*	-/۰۰۳	/.۰۲۸	/.۰۴۳*	/.۰۶۳*	/.۰۱۵
رضایت از دوستان	/.۰۳۷	/.۰۰۳	-/۰۲۰	-/۰۴۶	-/۰۶۶**	-/۰۷۷**	-/۰۴۶
موفقیت تحصیلی	/.۱۷۳***	/.۱۱۶***	/.۱۲۸***	/.۱۰۶***	/.۰۹۷**	/.۰۸۹**	/.۱۱۰***
امید شغلی	/.۱۵۴***	/.۱۳۰***	/.۰۹۶***	/.۰۷۸***	/.۰۶۵***	/.۱۱۱***	/.۰۶۱***
وضعیت سلامتی	/.۱۵۵***	/.۱۳۳***	/.۱۰۹***	/.۰۷۲***	/.۰۹۳***	/.۱۶۲***	/.۱۰۴***
رضایت از دانشگاه	/.۲۵۶***	/.۲۳۳***	/.۱۹۱***	/.۲۱۷***	/.۲۱۷***	/.۲۶۰***	/.۲۰۷***
مثبت نگری			/.۲۳۷***	/.۲۰۲***	/.۲۱۱***	/.۲۴۰***	/.۲۱۳***
رضایت از خود				/.۳۱۱***	/.۳۱۷***	/.۳۰۱***	/.۳۱۰***
آرامش روانی					/.۰۴۸**	/.۰۷۳**	/.۰۳۰
جنس (مرد=۱)	/.۰۸۷	/.۰۹۷	/.۱۱۱	/.۰۷۸	/.۰۷۰	/.۰۴۹	—
وضعیت تاهل (متاهل=۱)	/.۰۳۹	/.۰۵۰	/.۰۱۶	/.۰۰۱	—	—	—
وضعیت اشتغال (شاغل=۱)	/.۱۹۱*	/.۱۶۳	/.۰۹۹	/.۰۶۴	/.۰۵۰	/.۰۱۷	—
وضعیت استقرار (بومی=۱)	/.۱۰۹*	/.۰۸۳	/.۰۴۷	/.۰۳۳	/.۰۴۰	/.۰۲۸	—
نوبت پذیرش (روزانه=۱)	/.۰۶۳	/.۰۸۵	/.۰۷۵	/.۰۸۱	/.۰۷۸	/.۰۵۵	—
گروه آموزشی (فنی مهندسی و دامپزشکی=۱)	/.۰۳۴	/.۰۷۲	/.۰۷۹	/.۰۷۲	/.۱۰۹*	/.۰۶۳*	—
درجه تبیین	/.۴۴۸	/.۵۳۶	/.۵۷۰	/.۶۲۸	/.۶۵۵	/.۶۵۵	/.۶۲۶

همچنان که مشاهده می شود از بین چهارده متغیر مستقل اصلی صرفاً ۸ متغیر مورد پذیرش نهایی قرار گرفتند که عبارتند از: رضایت از دوستان، موفقیت تحصیلی، امید شغلی، وضعیت سلامتی، رضایت از دانشگاه، مثبت نگری، رضایت از خود و آرامش روانی.

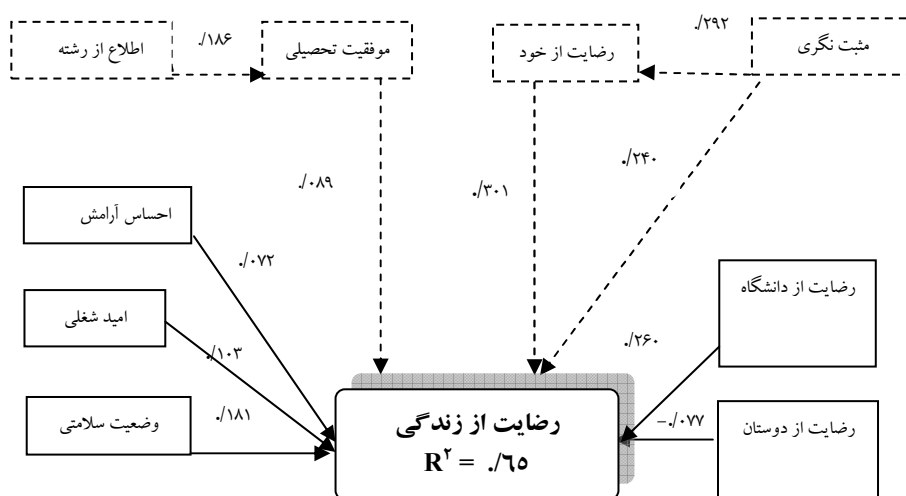
بر اساس مدل ۱۵ که مقادیر β (بتا) یا ضرایب استاندارد شده β است؛ ترتیب اهمیت هشت متغیر مذکور در تبیین رضایت از زندگی به شرح ذیل است:

$\beta = -0/077$	۲- رضایت از دوستان	$\beta = 0/072$	۱- آرامش روانی
$\beta = 0/061$	۴- امید شغلی	$\beta = 0/089$	۳- موفقیت تحصیلی
$\beta = 0/240$	۶- مثبت نگری	$\beta = 0/162$	۵- وضعیت سلامتی
$\beta = 0/301$	۸- رضایت از خود	$\beta = 0/260$	۷- رضایت از دانشگاه

و لذا معادله رگرسیونی آن عبارت است از:

$$Y = 0/301 X_1 + 0/260 X_2 + 0/240 X_3 + 0/162 X_4 + 0/111 X_5 + 0/089 X_6 - 0/077 X_7 + 0/072 X_8$$

همچنان که ملاحظه می شود به جز رضایت از دوستان تمام متغیرهای مذکور دارای رابطه ای مثبت با رضایت از زندگی است. رابطه منفی رضایت از دوستان با رضایت از زندگی از نظر محقق نیز غیر قابل توضیح است؛ و پژوهش های دیگری را می طلبد که در بخش پیشنهادات به آن اشاره خواهد شد. علاوه بر متغیرهای مذکور دو متغیر رضایت از آزادی های سیاسی-اجتماعی $B = 0/063$ و متغیر گروه آموزشی $B = 0/063$ هر دو با رضایت از زندگی رابطه ای معنادار دارند ولی چون فاصله اطمینان در دو متغیرهای مذکور ۹۰٪ است؛ مورد پذیرش نهایی قرار نمی گیرد؛ زیرا درجه اطمینان آزمون فرضیه های این پژوهش ۹۵٪ است.

مدل شماره ۱- مدل نهایی تحلیل مسیر

بحث، بررسی و نتیجه گیری

آنچنان که در مدل شماره ۱ ملاحظه می شود یافته های این تحقیق مویده پژوهش ریان و همکارش در زمینه رابطه موفقیت آموزشی و رضایت از زندگی است (ریان و زوراویک، ۲۰۰۰: ۱۸۵).

ریان همچنین در پژوهش خود به رابطه منفی میان بیکاری و رضایت از زندگی دست یافته بود (ریان و زوراویک، ۲۰۰۰: ۱۹۳) یافته های این پژوهش مؤید نظر مذکور است. هر چند در این تحقیق چون دانشجویان عمده غیر شاغل بودند؛ محقق متغیر امید شغلی را مورد سنجش قرار داد.

بر اساس نتایج این پژوهش اطلاع از رشته تحصیلی از طریق تأثیر بر موفقیت تحصیلی بر رضایت از زندگی دانشجویان تأثیر می گذارد که مؤید یافته های لکلند در رابطه بین «اطلاعات پیشین راجع به دانشگاه» و رضایت از زندگی است (لکلند، ۲۰۰۰: ۳۱۵).

نتایج این پژوهش همچنین بیانگر تأثیر مثبت نگرى بر رضایت از زندگی است. مثبت نگرى هم دارای اثر مستقیم بر رضایت از زندگی است و هم از طریق تأثیر بر رضایت از خود بر رضایت از زندگی تأثیر می گذارد. این یافته مویده نتایج پژوهش مکینتاش در تأثیر مثبت نگرى بر رضایت از زندگی است (مکینتاش، ۲۰۰۱: ۳۸) به نقل از (چانچ و همکارانش، ۱۹۹۷).

یافته های پژوهش بیانگر آن است که میانگین رضایت از زندگی در بین دانشجویان پسر (۳۵۶ در بازه ۱ الی ۵) با دانشجویان دختر (۳۶۳ در بازه ۱ الی ۵) بسیار نزدیک است. نتایج آزمون مان-ویتنی نیز حکایت از آن دارد که بین رضایت از زندگی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود ندارد. آزمون تحلیل رگرسیون نیز مویده یافته مذکور است چنانچه نکته مذکور را با دقت بیشتری دنبال کنیم، در می یابیم که در بین چهارده مدل مندرج در این جدول، با سطح اطمینان ۹۵٪ می توان گفت که در هیچ کدام از مدل های مذکور بین رضایت از زندگی دانشجویان مرد و زن تفاوتی مشاهده نمی شود.

برای بررسی دقیق تأثیر متغیرهای اصلی و به منظور کنترل متغیرها توسط یک دیگر از روش رگرسیون چند متغیره استفاده شد. در مدل چهاردهم، تمام متغیرهای اصلی تحقیق به همراه متغیرهای زمینه ای وارد معادله شده اند. لذا بهتر از سایر مدل های مذکور اثر تعاملی یا ضریبی متغیرها را نمایان می کند.

مجموعه متغیرهای اصلی تحقیق ۰/۶۲۶ از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می نماید. حال اگر حضور متغیرهای زمینه ای را در نظر بگیریم؛ درجه تبیین به ۰/۶۵۵ می رسد. تفاضل این دو مقدار که معادل ۰/۰۲۹ است؛ سهم متغیرهای زمینه ای است. به تعبیری دیگر کمتر از ۰/۰۳ تغییرات رضایت از زندگی مربوط به حضور متغیرهای زمینه ای در مدل است. پایین بودن سهم متغیرهای زمینه ای قابلیت راهبردی شدن این پژوهش را در حد محسوسی تقلیل می دهد. یعنی نمی توان بر اساس جنس، وضعیت تأهل، وضعیت اشتغال و نوبت پذیرش دانشجویان، برنامه های راهبردی برای ارتقاء رضایت از زندگی آن ها ارایه نمود. زیرا بر اساس موارد مذکور رضایت از زندگی دانشجویان در سطح اطمینان ۹۵٪ تفاوت معناداری وجود ندارد. پس به طور کلی و بر اساس مدل شماره ۱۴ که کامل ترین مدل پژوهش است؛ بین جنس و رضایت از زندگی رابطه معناداری مشاهده نمی شود. و رضایت از زندگی دانشجویان دختر و پسر مشابه هم است.

هشت متغیر مذکور به جز «رضایت از دوستان ۱» دارای رابطه ای مستقیم با رضایت از زندگی است. نتایج تحقیق حکایت از آن دارد که میزان رضایت از زندگی دانشجویان در دانشکده های مختلف با یک دیگر تفاوت معناداری ندارد

بنابراین به طور خلاصه می توان گفت اولاً میزان رضایت از زندگی در تمام دانشکده ها یا دسته های آموزشی در فاصله متوسط تا زیاد است و ثانیاً وضعیت دانشکده ها و دسته های آموزشی دانشگاه فردوسی مشهد به لحاظ رضایت از زندگی تفاوت معناداری با هم ندارند.

چنانچه بخواهیم به مقایسه عواملی که بر رضایت از زندگی دختران و پسران تأثیر گذار هستند به تفکیک جنس بپردازیم؛ ملاحظه می شود مهم ترین متغیرهایی که رضایت از زندگی دانشجویان پسر را تبیین می کند عبارت هستند از رضایت از خود، مثبت نگری، رضایت از دانشگاه و موفقیت تحصیلی. در حالی که مهم ترین متغیرهایی که رضایت از زندگی دانشجویان دختر را تبیین می کند؛ به ترتیب عبارتند از رضایت از خود، رضایت از دانشگاه، مثبت نگری، وضعیت سلامتی و امید شغلی.

۱. رضایت از دوستان در مدل های گوناگون دارای روابطی با جهات متفاوت (متفاوت یا معکوس) با رضایت از زندگی است. برای اطلاع بیشتر به توضیحات مدل ۷ مراجعه گردد.

علاوه بر متغیرهای مذکور دو متغیر رضایت از آزادی‌های سیاسی-اجتماعی $B=0/063$ و متغیر گروه آموزشی $B=0/063$ هر دو با رضایت از زندگی رابطه‌ای معنادار دارند ولی چون فاصله اطمینان در دو متغیرهای مذکور ۹۰٪ است؛ مورد پذیرش نهایی قرار نمی‌گیرد.

در میان متغیرهای پژوهش، رضایت از آزادی‌های سیاسی-اجتماعی کمترین میزان میانه (۲/۶۲) در بازه ۱ الی (۵) را دارد. نتایج نیز از وخامت وضعیت مذکور به ویژه در بین دانشجویان پسر، بالاخص در مقطع کارشناسی ارشد و دکترا و به طور قابل ملاحظه‌ای در دانشکده‌های فنی-مهندسی و دامپزشکی حکایت دارد. مسئولین آموزش عالی و دانشگاه شایسته است بیندیشند که چگونه می‌توان مشروعیت خرده نظام سیاسی را در بین دانشجویان افزایش داد. نارضایتی از این شرایط که به طور ویژه در مقاطع تحصیلات تکمیلی قابل مشاهده است می‌تواند زمینه ساز فرار مغزها باشد. در میان مجموعه متغیرهای پژوهش انحراف معیار این متغیر پس از «امید شغلی» بالاترین انحراف معیار را دارد (۱/۰۵۰) انحراف معیار بالا نشان از تنوع نظرات و شرایط پاسخ گویان نسبت به آزادی‌های سیاسی-اجتماعی است که می‌تواند بالقوه زمینه تنش و تضاد دانشجویان در حوزه آزادی‌های سیاسی-اجتماعی باشد.

همچنان که ملاحظه می‌شود به جز رضایت از دوستان تمام متغیرهای مذکور دارای رابطه‌ای مثبت با رضایت از زندگی است. رابطه منفی رضایت از دوستان با رضایت از زندگی از نظر محقق نیز غیر قابل توضیح است؛ و پژوهش‌های دیگری را می‌طلبد. نکته قابل تامل این است که چرا در بین دانشجویان مجرد رابطه رضایت از دوستان با رضایت از زندگی رابطه‌ای منفی است؟ یعنی چرا کسانی که از دوستانشان رضایت کمتری دارند؛ رضایتشان از زندگی بیشتر است؟ دقت در این مورد مطالعات نظری و پژوهش‌های میدانی بیشتری را می‌طلبد.

همچنان که ملاحظه شد متغیر رضایت از زندگی در این پژوهش، غیر نرمال^۱ است. اصولاً در شرایطی که یک نظام اجتماعی دچار مشکلات ساختاری زیادی باشد می‌توان پیش‌بینی کرد که توزیع بسیاری از متغیرها غیر نرمال باشد. هر چند در انجام تحقیقات اجتماعی که در سطح تحلیل علی انجام می‌پذیرد استفاده از تحلیل رگرسیون خطی روشی مرسوم است. اما در شرایط موجود استفاده از رگرسیون لجستیک دقیق‌تر است. در این پژوهش شایسته بود محقق از رگرسیون لجستیک نیز برای تحلیل علی متغیر وابسته استفاده می‌نمود. به هر

۱. Sig(۲-tailed) = .۲۹۷

ترتیب چون پیش بینی می شود متغیر رضایت از زندگی در سایر جوامع آماری به ویژه در دسته های سنی بالاتر از جوانی متغیری غیر نرمال باشد؛ استفاده از رگرسیون لجستیک پیشنهاد می شود.

همچنان که ملاحظه شد رابطه رضایت از زندگی دانشجویان با متغیرهای دموگرافیک غیر معنادار است. بنابراین هیچ طبقه ای را نمی توان یافت که رضایت از زندگی در درون و بیرون از طبقه تفاوت معناداری داشته باشد. لذا روش نمونه گیری طبقه ای که بر اساس تفاوت واریانس متغیر اصلی تحقیق درون طبقات و میان طبقات است؛ روش مناسبی برای نمونه گیری این تحقیق نمی باشد - هر چند در این روش از آن استفاده شد - بنابراین بهترین روش نمونه گیری در جامعه آماری دانشجویان و با این موضوع روش خوشه ای است.

فهرست منابع

- بازری، یوسف علی و دیگر همکاران (۱۳۸۳): رضایت از زندگی و ارزیابی اجتماعی، (کارگاه تحلیل یافته های پیمایش ارزش ها و نگرش های ایرانیان)، انتشارات طرح های ملی.
- اینگلهارت، رونالد (۱۳۷۳): تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی، ترجمه مریم وتر، چاپ اول، انتشارات کویر.
- رفیع پور، فرامر (۱۳۷۲): سنجش گرایش روستائیان نسبت به جهاد سازندگی، (پژوهشی در سه استان اصفهان، فارس، خراسان و تهران)، نشر ارغنون.
- رفیع پور، فرامر (۱۳۷۷): توسعه تضاد، شرکت سهامی انتشار، چاپ سوم.
- رفیع پور، فرامر (۱۳۷۸): (ب)، آنومی یا آشفتگی اجتماعی، (پژوهشی در زمینه پتانسیل آنومی در شهر تهران) تهران، انتشارات سروش.
- سروش، عبدالکریم (۱۳۷۴): درس هایی در فلسفه علم الاجتماع، نشر نی.
- شورای علمی پژوهشگران، (۱۳۸۱): ارزش ها و نگرش های ایرانیان، یافته های پیمایش در مشهد، دفتر انتشارات طرح پیمایش ملی ارزش ها و نگرش ها.
- صفدری، سلمان (۱۳۷۴): رضایت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، گروه جامعه شناسی.
- عظیمی، مژگان (۱۳۸۲): رابطه رضایت از زندگی و دین داری در بین دانش آموزان، مشهد، اداره تحقیقات آموزش و پرورش خراسان.
- علیخواه، فریدون: سنجش مفاهیم اساسی علوم اجتماعی، انتشارات طرح های ملی، چاپ اول، جلد ۱.
- محسنی، منوچهر (۱۳۷۹): بررسی آگاهی ها، نگرش ها و رفتارهای اجتماعی - فرهنگی در ایران، دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی، چاپ اول.

نایی، هوشنگ (۱۳۷۵): سنجش میزان احساس خوشبختی سرپرستان خانوارهای تهرانی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته جامعه‌شناسی، مرکز پژوهش‌های بنیادی وزارت ارشاد.
 نیکجو، علی: رضایت از زندگی، روزنامه اطلاعات، واقع در نمایه، ۷۷/۴.
 بی‌نام (۱۳۸۱): وضعیت نگرش جوانان ایران، گزارش نهایی نتایج پژوهش مشاوره ملی جوانان، سازمان ملی جوانان.

Adams, David L. (۱۹۶۹): Analysis of Life Satisfaction Index, journal of gerontology. ۲۴: ۴۷۰-۴۷۴.

David Lackland, SAM (۲۰۰۱): Satisfaction With Life Among **International** Students: An Exploratory Study. Social Indicators Research. ۵۳: ۳۱۵-۳۳۷.

Disch, William B & Harlow, James F & Dougan. Campbell & Thomas R. (۲۰۰۰): Student Functioning, Concerns, And Socio-Personal Well - Being. Social Indicators Research. ۵۱: ۴۱-۴۷.

Kousha. Mahnaz. & Mohseni. Nahid. (۱۹۹۷): Predictors Of Life Satisfaction Among Urban Iranian Women. An Exploratory Analysis. Social Indicators Research. ۴۰: ۳۲۹-۳۵۷.

Mcintosh, Cameron N. (۲۰۰۱): Report On The Construct Validity Of the Temporal Satisfaction With Life Scale. Social Indicators Research. ۵۴: ۳۷-۵۶.

Muler, Edward N. (۱۹۹۵). "Economic Determinants of Democracy". American Sociological Review. ۶۰: ۹۶۰-۹۸۲.

Ryan, Lisa. & Dziurawiec, Suzane. (۲۰۰۰): Materialism And Its **Relationship** To Life Satisfaction. Social Indicators Research. ۵۵: ۱۸۵-۱۹۷.

Turksrer A, Nialy Evcil & Atalik, Gunduz (۲۰۰۰): Possibilities And Limitations For The Measurment For The Quality Of Life In Urban **Areas**. social Indicators Research. ۵۳: ۱۶۳-۱۸۷.

علاقه و گرایش پژوهشی

سید محمد سید میرزایی استاد دانشگاه شهید بهشتی است، از ایشان آثاری چند منتشر شده است. علاقه پژوهشی ایشان در زمینه جمعیت‌شناسی و مطالعات شهری است.
 آرش قهرمان کارشناسی ارشد پژوهشگری اجتماعی و عضو گروه پژوهشی علوم اجتماعی جهاد دانشگاهی مشهد می‌باشد. علاقه پژوهشی او در زمینه خانواده و گردشگری است.